

Nezvanični radni dokument o trenutnom stanju u poglavljima 23 i 24 u Crnoj Gori
Novembar 2017

1. Uvod i kratak pregled

Ova procjena bazirana je na izvještajima Crne Gore o sprovođenju akcionih planova u prvoj polovini 2017, dodatnim informacijama koje su dobijene u kontekstu ovih izvještaja, kao i na nizu drugih izvora – uključujući ekspertske misije, izvještaje međunarodnih organizacija i civilnog društva.

Situacija u oblasti vladavine prava daje sljedeću sliku: sprovođenje akcionih planova za poglavlja 23 i 24 u protekle četiri godine dovelo je do značajnog napretka u dijelu zakonodavne reforme i jačanja institucija. Samo početni rezultati su ostvareni u dijelu suzbijanja korupcije na visokom nivou, kao i dijelu nekih oblika organizovanog kriminala. Reforme dobro idu i u oblasti migracija i azila, a kapaciteti za upravljanje granicom su ojačani.

U nekoliko oblasti uticaj zakonodavnih i institucionalnih reformi u praksi nije dovoljan, a bilans ostvarenih rezultata ostaje ograničen. Ovo se i dalje odnosi naročito na ključne oblasti kao što su zaplijena i oduzimanje imovine stečene kriminalnom djelatnošću, pranje novca i krijumčarenje ljudi, bilans ostvarenih rezultata u rješavanju starih slučajeva nasilja nad novinarima i slobodu medija uopšte. Takođe su potrebni i bolji rezultati u rješavanju slučajeva zlostavljanja od strane službenih lica, rješavanju problema porodičnog i rodnog nasilja, kao i različitih formi diskriminacije. Konstatovana su i izvjesna odlaganja u sprovođenju reformi u pravosuđu.

Potrebno je uložiti dodatne napore na jačanju operativnih kapaciteta (uključujući i kroz zapošljavanje na osnovu zasluga, obezbjeđivanje adekvatnih resursa i sistematske i praktično orijentisane obuke). Sve zainteresovane strane i institucije treba da sprovede reforme proaktivnije, energičnije i u duhu u kom su koncipirane.

Ubjedljivi rezultati preduzetih reformi će jedino biti mogući u okruženju u kom su nezavisne institucije zaštićene od bilo kog miješanja i podstaknute da u potpunosti koriste svoja ovlašćenja.

Uključivanje organizacija civilnog društva (OCD) u proces reforme je generalno ocijeno kao dobro, naročito njihovo uključivanje u Radnu grupu za poglavlje 23. Ipak, treba i dalje unapređivati dijalog i konsultacije s civilnim društvom i izvan formalnog uključivanja u radne grupe Vlade.

U pretstojećem periodu, biće ključno da Crna Gora demonstrira jaču političku posvećenost reformama u oblasti vladavine prava i da isporuči ubjedljive rezultate, naročito u oblastima u kojima postoji zabrinutost. Ovo zahtijeva angažovanje svih relevantnih institucija i subjekata uključenih u proces.

2. Detaljna procjena

2.1 Poglavlje 23 – Pravosuđe i temeljna prava

Pravosuđe

Vlada je u septembru 2017. usvojila Akcioni plan za period 2017-2018. za sprovođenje Strategije reforme pravosuđa 2014-2018.

Nezavisnost i nepristrasnost

Zakonodavne reforme u ovoj oblasti su završene. Ipak, treba u potpunosti sprovesti zakone koji su usmjereni na jačanje nezavisnosti i nepristrasnosti pravosuđa.

Novi nacionalni sistem za izbor sudija i tužilaca se primjenjuje od 2016. Crna Gora sada organizuje jedinstvene konkurse za sudije i tužioce. Inicijalna obuka za tri sudije i četiri tužioca izabrana u okviru novog sistema traje od marta. Na proljeće, Tužilački savjet je po prvi put objavio osam radnih mjesta za državne tužioce u Osnovnom državnom tužilaštvu na nacionalnom nivou, bez upućivanja na specifična tužilaštva. Izbor kandidata je u toku.

U pogledu ocjenjivanja sudija, nakon završetka pilot faze za sprovođenje novog sistema redovne profesionalne ocjene U Osnovnom sudu u Nikšiću i osnovnom tužilaštvu na Cetinju u jesen 2016, oba savjeta su revidirala kriterijume za procjenu. U julu, Tužilački savjet je započeo redovnu profesionalnu procjenu tužilaca imenovanih 2015. Sudski savjet je jedino ocjenjivao sudije u cilju napredovanja. Sudski savjet je oformio radnu grupu kako bi se razmotrili i pripremili predlozi izmjena i dopuna Zakona o sudskom savjetu. Skepticizam u sudstvu prema redovnoj profesionalnoj ocjeni i dalje zabrinjava i prijeto da odloži sprovođenje redovne profesionalne ocjene.

Postoji još upražnjenih radnih mjesta u sekretarijatima oba savjeta. Sekretarijat Sudskog savjeta je dobio još 7 zaposlenih u prvoj polovini 2017. što čini ukupan broj zaposlenih 41 od planirane 53 pozicije. Sekretarijat Tužilačkog savjeta i dalje nema dovoljno zaposlenih jer je popunjeno 16 radnih mjesta od planiranih 29.

Potrebno je dalje jačanje administrativnih kapaciteta Sudskog i Tužilačkog savjeta, kao i unapređenje profesionalnih kapaciteta njihovih članova, uključujući oblasti strateškog budžeta i planiranja ljudskih resursa i komunikacija. Članovi savjeta treba da posvete više vremena i da pokažu punu posvećenost izvršavanju svojih zadataka. Oba savjeta treba da unaprijede transparentnost rada, uključujući i objavljivanja odluka o unapređenjima i imenovanjima, kao i zapisnike sa svojih sastanaka.

Odgovornost

Bilans ostvarenih rezultata u sprovođenju disciplinske odgovornosti i Etičkog kodeksa sudija i tužilaca je i dalje ograničen. Relevantne odluke Sudskog i Tužilačkog savjeta treba da budu bolje obrazložena, a sudsku praksu treba razviti.

U prvoj polovini 2017, disciplinski postupci su pokrenuti protiv jednog sudije za što je izrečena minimalna propisana kazna, upozorenje i novčana kazna u visini od 20% od plate u periodu od 3 mjeseca. Nisu pokretani novi disciplinski postupci protiv tužilaca ove godine, iako je jedan tužilac dobio minimalnu propisanu kaznu u disciplinskom postupku koji je započeo 2016. Postoje jake indicije da se ne prate svi slučajevi u kojima postoji osnov za disciplinsku odgovornost.

Dosad je u 2017, Komisija za praćenje sprovođenja Etičkog kodeksa za sudije obradila 4 slučaja (u poređenju s 2016: 19 slučaja, od kojih su 2 prekršaja ustanovljena). U dva slučaja u toku je postupak, dok nije utvrđen prekršaj u druga dva slučaja. Dosad, ove godine nije prijavljen nijedan slučaj kršenja Etičkog kodeksa od strane tužilaca (u poređenju s 2016: 3 slučaja, prekršaj ustanovljen u jednom slučaju).

Obje komisije za praćenje sprovođenja Etičkog kodeksa su trebale imati konzistentniji pristup u radu na slučajevima i trebalo je u njima obezbijediti pravni lijek shodno zakonu. Crna Gora treba da nastavi da podiže svijest javnosti o postojećim mehanizmima

žalbe.

Uprkos postignutim boljim rezultatima, sistem pravosudne inspekcije i dalje treba unapređivati i efikasno sprovoditi. U 2017, do početka septembra, izvršeno je 28 inspekcija u 20 sudova i 8 prekršajnih odjeljenja, 9 notarskih kancelarija i osam kancelarija javnih izvršitelja. Konstatovane su nepravilnosti u pet osnovnih sudova, jednom sudu za prekršaje i dva odjeljenja za prekršaje., vezano za registre i valjano arhiviranje. Suštinskije nepravilnosti su ustanovljene u pet kancelarija javnih izvršitelja (u 2016 bilo je 106 inspekcija kada su ustanovljene nepravilnosti u deset sudova, dva tužilaštva i devet kancelarija javnih izvršitelja). Predviđeno jačanje malog tima od tri zaposlena u Odjeljenju za inspekciju u Ministarstvu pravde još uvijek nije preduzeto. Treba izvršiti detaljnije inspekcije, uključujući i nenajavljene provjere.

Do septembra 2017, 6 disciplinskih postupaka je preduzeto protiv javnih izvršitelja. Jedan slučaj je još uvijek u prvostepenom postupku, a u drugom slučaju je, od strane prvostepene disciplinske komisije, izrečena kazna privremene zabrane vršenja funkcije javnog izvršitelja dok su ostala četiri postupka okončana bez utvrđivanja prekršaja (u 2015 i 2016 disciplinska mjera je izrečena u 10 slučajeva). U martu 2017. su usvojene izmjene i dopune Zakona o javnim izvršiteljima koje za cilj imaju obezbjeđenje efektivne kontrole rada javnih izvršitelja i višeg nivoa profesionalizma, kao i usklađenje s etičkim standardima. Treba preduzeti dalje korake koji prevazilaze zakonodavne izmjene kako bi se riješio ovaj problem.

Efikasnost i profesionalizam

I dalje postoji zabrinutost u smislu konzistentnosti, odgovornosti statističkih podataka i usklađenost sa Smjernicama EK za efikasnost u pravosuđu (CEPEJ). Statistički podaci se ne mogu sistematično analizirati niti se mogu koristiti za upravljanje i u svrhe kreiranja politika što otežava vođenje reformi. Ovo posebno iz razloga što postoje nedostaci i problemi u funkcionisanju trenutnog informatičkog sistema za pravosuđe (PRIS) iz kojeg razloga sudovi i dalje koriste ručne registre paralelno.

Nakon usvajanja Strategije IKT za pravosuđe u 2016, nastavilo se sa sprovođenjem akcionog plana uz izvjesna kašnjenja zbog nedostatka kapaciteta što pokazuje potrebu za dodatnom ekspertskom pomoći. U septembru je usvojena projektna dokumentacija za novi UT sistem, a objavljivanje tendera za nabavku novog softvera je planirana za kasnu jesen. Kako bi se unaprijedila koordinacija i kako bi se riješila kašnjenja u sprovođenju, u Ministarstvu pravde će biti formiran odvojeni generalni direktorat za IKT i bezbjednost podataka. Treba uspostaviti i alternativna rješenja dok strategija ne bude u potpunosti sprovedena i dok novi IKT za pravosuđe sa svim svojim funkcijama ne bude operativan. Takva prelazna rješenja treba da omoguće efikasnije obezbjeđivanje ljudskih resursa i definisanja realističnijih standarda opterećenosti sudija, na osnovu rezultata i preporuka studije o opterećenosti predmetima iz 2015.

Shodno srednjoročnoj strategiji racionalizacije sudske mreže za period 2016-2019, konkretne mjere realizacije su odložene do 2019. Crna Gora je pozvana da značajno ubrza rad na racionalizaciji sudske mreže.

Dok Crna Gora generalno nije pogođena značajnim zaostatkom u rješavanju sudskih predmeta, cifre za 2017 dosad ukazuju da postoji pad produktivnosti. Treba nastaviti s mjerama za unapređenje efikasnosti pravosuđa kako bi se sudovima omogućilo da iznesu upliv predmeta i da dalje redukuju broj predmeta koji su u postupku.

Uticao alternativnog rješavanja sporova ostaje na niskom nivou i izgleda da je čak i u

padu. Do kraja septembra 2017, samo je 256 slučajeva upućeno na medijaciju (u poređenju s 2016: 872 slučaja) i 236 slučaja (2016: 429) su riješena kroz medijaciju. U istom periodu, 1388 radnih sporova je upućeno na medijaciju (2016: 9 175) od čega je 424 riješeno kroz medijaciju od strane Agencije za mirno rješavanje radnih sporova (u poređenju s 2016: 7 975). Treba dalje promovisati korišćenje aleternativnog rješavanja sporova među sudijama, advokatima i stranama u sporu.

Kao posljedica uvođenja sistema javnih izvršitelja, ukupan broj izvršnih predmeta pred sudovima nastavlja da pada. Osnovni sud u Podgorici koji je najviše pogođen zaostatkom predmeta, uspješno sprovodi mjere njihovog redukovanja. Istovremeno, broj žalbi uložениh sudovima u slučajevima koje iniciraju javni izvršitelji je u porastu u izvještajnom periodu, od 597 slučajevima koji su bili u toku u januaru na 1284 predmeta koji su bili u toku krajem juna. Centralizovani sistem upravljanja za javne izvršitelje je uspostavljen. Ovaj sistem omogućava praćenje stope povrata, troškova i trajanja izvršnog postupka koje vrše javni izvršitelji na centralnom nivou. Direktna pristup sistemu obezbijeđen je od strane Ministarstva pravde dok Komora javnih izvršitelja je u potupku njegovog povezivanja s javnim bazama podataka.

Nakon izmještanja Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvi u nove, moderne prostorije u januaru ove godine, Centar je sad u potpunosti opremljen. Njegov Sekretarijat se ipak suočava s poteškoćama u privlačenju kvalifikovanih kandidata i i dalje nema dovoljno zaposlenih, sa samo 10 popunjenih radnih mjesta od 19 predviđenih Pravilnikom o sistematizaciji. Autonomija i samoodrživo funkcionisanje Centra treba biti garantovana; i sveukupni ekspertski, upravljački, administrativni i kapaciteti za strateško planiranje trebaju biti unaprijeđeni bez odlaganja, kao saradnja sa Sudskim i Tužilačkim savjetom. Centar treba da igra i aktivniju ulogu u identifikaciji potreba za obukom na osnovu procjene, da promoviše obuke ciljanoj grupi, da proizvodi materijale za obuku koji će biti zaštićeni autorskim pravima i da učestvuje u evaluaciji obuka.

Postupanje organa u predmetima ratnih zločina

Od osam novih slučajeva koje je Specijalno tužilaštvo za borbu protiv korupcije, organizovani kriminal, ratne zločine, terorizam i pranje novca (SDT) počelo da istražuje 2016., šest su još u fazi izviđaja. U jednom od ovih slučajeva, SPO je zaključio na osnovu dobijenih dokaza da ne nastavi sa krivičnim gonjenjem. U septembru je započeo sudski postupak protiv lica koja je optuženo u februaru za zločin protiv civilnog stanovništva. U svim slučajevima koji su u fazi izviđaja, SDT je morao da se osloni na zamolnice Međunarodnom krivičnom sudu za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) i na zahtjeve za međunarodnu pravnu pomoć od tužilačkih službi susjednih zemalja. SDT je trenutno u procesu obrade dostavljenih informacija. Crna Gora mora dodatno da unaprijedi svoje napore u borbi protiv nekažnjivosti za ratne zločine i da primjeni proaktivniji pristup kako bi efikasno istražila, gonila, sudila i kaznila ratne zločine u skladu sa međunarodnim standardima i da prioritizuje takve slučajeve.

Do kraja juna 2017. 145 odluka o zahtjevima za naknadu štete postale su pravosnažne (decembar 2016: 125), a dodijeljen je ukupan iznos od 1.347.080 eura (do kraja 2016: 1.097.713 eura) U jednom slučaju (3 u decembru 2016.) sudski postupak je još u toku, dok 8 odluka o dodjeli naknade u ukupnom iznosu od 128.530 eura još nisu konačne. Crna Gora treba da obezbijedi da žrtve ratnih zločina imaju jednak pristup pravdi, da su reparacije u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom i da se postupci koji se tiču preostalih potraživanja okončaju u razumnom roku.

Antikorupcija

Prevenција korupcije

Do kraja juna Agencija za sprječavanje korupcije (ASK) je dala sedam mišljenja na zahtev javnog funkcionera i 35 odluka o nespojivosti funkcija (2016: 185 mišljenja i 58 odluka). Na osnovu mišljenja Agencije, 20 javnih funkcionera podnijelo je ostavku sa svoje pozicije ili funkcije. Ostaju izazovi u slučajevima *sukoba interesa* koji su oskudni. Recent opinions issued by the Agency have shown significant weaknesses with regard to establishment of facts and adequate reasoning.

U prvoj polovini 2017. Agencija je proverila 210 izjava o imovini koje su dostavili javni službenici, što predstavlja 13% godišnjeg plana na osnovu prioriteta. Pokrenula je prekršajni postupak zbog nedostavljanja prijave o imovini ili prihodima protiv 269 javnih funkcionera. Odluke su donijete u 167 slučajeva, sa novčanim kaznama od ukupne vrijednosti 22.790 eura (2016: 38.270 eura). Još četiri (2016: 40) prekršajna postupka pokrenuta su zbog nepravilnosti utvrđenih u imovinskim kartonima, sa novčanim kaznama u ukupnom iznosu od 1.280 eura (2016: 3.680 eura). Preko 70% javnih funkcionera dalo je saglasnost za pristup svom bankovnom računu. Međutim, među njima je samo 10 članova Vlade. U istom periodu, Agencija je pokrenula samo sedam ispitivanja o neobjašnjivom bogatstvu (u odnosu na 49 u 2016.), ali je zatvorila postupke u svim ovim slučajevima, ne otkrivajući nepravilnosti.

Agencija se ohrabruje da izvrši detaljnije kontrole javnih funkcionera putem slučajnog uzorka, uključujući traženje nezakonitih bogaćenja, promjena i kretanja imovine i identifikovanje porijekla imovine.

Što se tiče kontrole i nadzora nad poštovanjem Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja, u skladu sa svojim mandatom, Agencija je izvršila niz aktivnosti kontrole i nadzora i doprinela osiguranju boljeg poštovanja javnih tijela i političkih subjekata sa relevantnim zakonodavstvom. Do kraja juna 2017. pokrenuto je 13 prekršajnih postupaka (u poređenju s 405 u 2016 - godini parlamentarnih izbora). U preko 100 slučajeva pokrenutih 2016, tokom izvještajnog perioda prekršajna tijela i sudovi izdali su novčane kazne u ukupnom iznosu od preko 60.000 eura. Odjeljenje za kontrolu finansiranja političkih subjekata i izborne kampanje sada je u potpunosti popunjeno. Međutim, njegovi kapaciteti treba da se dodatno unaprijede, kako bi mogao da uspostavi bilans rezultata o mogućoj zloupotrebi državnih sredstava za potrebe političkih partija. Agencija i dalje treba da razvije metodologiju za procjenu rizika kvaliteta i da efektivnije iskoristi istražna ovlašćenja, uključujući kroz više detaljnijih kontrola. Potrebno je riješiti identifikovane nedostatke u postojećem pravnom okviru, a i dalje je hitno potrebna veća transparentnost finansijskih sredstava političkih partija, kao i njihovo porijeklo.

Što se tiče *zviždača*, Agencija je do septembra dobila 29 prijava o pretnjama po javni interes (2016: 56) i dva zahtjeva za zaštitu zviždača (2016: 8). Agencija je prosljedila četiri prijave tužilaštvu, dok je ispitivanje preostalih prijava još uvijek u toku. U istom periodu Agencija je odbacila dva zahtjeva za zaštitu od zviždača od prošle godine. Agencija je, dodatno, inicirala 12 postupaka po službenoj dužnosti radi utvrđivanja postojanja pretnje javnom interesu i utvrdila takvu pretnju u osam od ovih slučajeva (nijedan takav slučaj nije prijavljen 2016).

Što se tiče primjene Zakona o *lobiranju*, Agencija je do sada objavila deset poziva za prijave lobista. Do sada su izdate samo dva sertifikata za lobiranje, ali nijedna osoba

koja je dobila sertifikat do sada nije registrovana kod Agencije. Ovi mali brojevi ukazuje na to da se aktivnosti lobiranja odvijaju izvan pravnog okvira. Agencija se bavila ovim pitanjem kroz podizanje svijesti o novim obavezama lobista i javnih funkcionera u skladu sa Zakonom o lobiranju, ali i dalje treba da pokaže proaktivniji pristup u otkrivanju, praćenju i sankcionisanju kršenja zakona. Generalno se preporučuje da ASK prebaci fokus svojih aktivnosti s registracije lobista na potencijalno lobirane osobe u javnim institucijama i tijelima.

Planove integriteta do sada su usvojili 681 (od 700) javnih tijela, a 676 tijela je imenovalo menadžere integriteta. Agencija podržava proces pripreme planova integriteta pružanjem podrške javnim tijelima, izdavanjem preporuka za izradu plana integriteta i pružanjem povratnih informacija o usvojenim planovima i njihovoj implementaciji. Nastavila je sa sektorskom analizom planova integriteta. Predviđeno je da elektronsko podnošenje planova integriteta i izvještaja o implementaciji počne 2018. što će takođe olakšati njihovu lakšu obradu i analizu. Ostaje da se izvrši procjena uticaja ovih planova na prevenciju korupcije.

ASK je u procesu regrutovanja dodatnog osoblja nakon usvajanja izmenjenog pravilnika prema kojem se broj sistematizovanih radnih mesta povećao za 5 na ukupno 60, sa 53 pozicije već popunjene.

Informacioni sistem Agencije koji uključuje elektronski sistem upravljanja predmetima i sistem za elektronsko podnošenje izvještaja je uspostavljen i kontinuirano se nadograđuje. Omogućava direktne veze sa bazama podataka drugih institucija (poreski organi, katastar, Centralna depozitarna agencija) što omogućava na primjer unakrsnu provjeru podataka u realnom vremenu i automatsko otkrivanje potencijalnih nekompatibilnosti funkcija. Poboljšana je i vidljivost i transparentnost veb stranice Agencije, uključujući vidljivost elektronskog obrasca za prijavu korupcije.

Agencija se još uvijek ne smatra dovoljno nezavisnom i proaktivnom od strane javnosti, a nastavljaju se tvrdnje da se ona koristi u političke svrhe. U cilju jačanja povjerenja javnosti, Agencija i njeno osoblje mora da osiguraju maksimalnu transparentnost, integritet, nepristrasnost i nezavisnost. Agencija mora dodatno unaprijediti svoje komunikacijske i terenske aktivnosti.

Pored policije (16 slučajeva obrađenih do sada u 2017, 20 slučajeva 2016.) i carinske uprave (1 slučaj, tri slučaja 2016.), jedva da ima slučajeva koji pokazuju efikasno sprovođenje *etičkih kodeksa* za članove zakonodavne i izvršne vlasti.

Uticaj antikorupcijskih mjera u oblastima od posebnog rizika (lokalna samouprava, prostorno planiranje, javne nabavke, privatizacija, zdravstvena zaštita i obrazovanje) i dalje ostaje ograničen. Uprkos povećanju osoblja u nekim inspekcijskim službama, i dalje postoji snažna i hitna potreba da se unaprijede i ojačaju mehanizmi interne kontrole, revizije i inspekcije u okviru javne uprave i poboljša njihove saradnje sa organima za sprovođenje zakona.

Potrebno je dodatno poboljšati inspekcijske kapacitete u *javnim nabavkama*. Očekuje se da će uvođenje potpune e-nabavke, koje je u toku, pomoći da se postigne veća transparentnost i smanji mogućnost zloupotreba. Kontrole sprovođenja ugovora ostaju razlog za zabrinutost, uključujući u svijetlu slabe revizije i kapaciteta inspekcije. Zapažen je napredak u uspostavljanju bilansa rezultata u prevenciji korupcije i povećava se visina novčanih kazni koje izriču prekršajna tijela, iako se sankcije propisane zakonom i dalje ne primjenjuju uvijek efikasno. Praksa izricanja sankcija

ispod zakonskog minimuma nema efekte odvraćanja i onemogućava efikasno sprovođenje pravila o sprečavanju korupcije.

U aprilu su usvojene izmjene i dopune Zakona o slobodnom pristupu informacijama, usklađivanjem sa Direktivom o ponovnom korištenju informacija javnog sektora, kako je revidirano Direktivom 2013/37/EU. Dok se od izmjena očekuje da ubrzaju postupak dobijanja informacija, there are concerns regarding the increasing trend of declaring information as classified by the authorities whereby excluding it from the scope of application of the Law. postoji zabrinutost zbog povećanog trenda proglašavanja informacija povjerljivim od strane vlasti, čime ih isključuje iz opsega primjene Zakona.

Represija korupcije

Uspostavljen je početni bilans istraga, krivičnih gonjenja i pravosnažnih presuda u slučajevima korupcije na visokom nivou, ali je sada potrebno dalje konsoliduje. Do sada, u toku 2017. četiri konačne i pravosnažne presuda su donijete na osnovu sporazuma o priznanju krivice koje propisuju zatvorske kazne između šest mjeseci i dvije godine. Pored toga, novčane kazne od po 50.000 eura su izrečene u dva slučaja i u jednom slučaju povrat imovine u procijenjenoj vrijednosti od oko 1 milion eura. Bivši predsjednik Državne zajednice Srbija i Crna Gora bio je među osobama osuđenim u jednom od ovih slučajeva; onjoš nije počeo da izdržava zatvorske kazne.

U aprilu, donijeta je konačna presuda zbog zloupotrebe službenog položaja protiv bivšeg sudije i predsjednika suda, propisujući tri, odnosno dvije godine zatvora.

U toku su suđenja u drugim slučajevima visokog profila koji su obrađeni u prethodnom periodu, uključujući i slučajeve u koje je uključeno 12 javnih funkcionera.

Privremena mera zabrane korišćenja i raspolaganja nepokretnostima (veći dio zemljišta i prostorije firmi) je izdata u slučaju u kojem je u toku istraga protiv 12 osoba, uključujući dva pomoćnika ministara i jedno pravno lice. Bilans rezultata koji se odnosi na zaplijenu i oduzimanje imovine treba značajno i hitno da se poboljša.

Nove finansijske istrage započele su na proleće protiv 23 fizička lica i tri pravna lica u vezi sa slučajevima visoke korupcije. Uprkos određenom napretku, finansijske istrage se i dalje ne pokreću sistematski u slučajevima korupcije. Nedostatak vještina za finansijske istrage u policiji i tužilaštvu treba riješiti kao prioritet putem ciljane specijalizirane dugoročne obuke.

SDT je nastavio da pokazuje proaktivan pristup u istraživanju slučajeva visoke korupcije u bliskoj i poboljšanoj saradnji sa Specijalnim policijskim odjeljenjem (SPO) koje je formirano 2016. da podrži rad SDT-a. Međutim, dalji napredak je potreban kako bi omogućili SDT i SPO da efikasno rješavaju sve veći broj slučajeva. I SPO i SPU treba obezbediti sa svim ljudskim i materijalnim resursima koja traže (za više informacija, pogledajte ispod Policijsku saradnju, borbu protiv organizovanog kriminala).

Temeljna prava

Što se tiče međunarodnih instrumenata o ljudskim pravima i antidiskriminacije, Crna Gora je nastavila dijalog s međunarodnim organizacijama za ljudska prava i nadzornim tijelima. U prvoj polovini 2017. Crna Gora je predstavila izvještaje o sprovođenju Konvencije UN-a o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) i Konvencije UN

o pravima osoba s invaliditetom (CRPD).

Saradnja sa *Evropskim sudom za ljudska prava* (ESLJP) ostaje dobra, a nijedna presuda o Crnoj Gori ne podliježe unaprijeđenom postupku nadzora. Vlada i dalje pokazuje svoju spremnost da zaključi prijateljska poravnanja u predmetima koji se tiču dužine postupka, kao i predmetima neizvršavanja domaćih odluka. Do sada ove godine, ESLJP je izdalo osam presuda u predmetima protiv Crne Gore. U jednom slučaju utvrđeno je kršenje proceduralnih obaveza Crne Gore u skladu s članom 2 (pravo na život) Evropske konvencije o ljudskim pravima (EKLJP), zbog propusta države da blagovremeno i djelotvorno ispita smrt grupe Roma koji su se udavili na crnogorskoj obali 1999. U preostalim slučajevima, ESLJP je utvrdio kršenje prava na suđenje u razumnom roku (član 6) i nedostatak djelotvornog pravnog lijeka (član 13) u tom pogledu.

Još uvijek treba poboljšati sveukupnu svijest institucija i pravosuđa o pravima zaštićenim EKLJP-om, njihovoj spremnosti da primjenjuju standarde u svakodnevnoj praksi i kvalitet obrazloženja odluka, uključujući i one Ustavnog suda. Crna Gora je svjesna situacije i u toku je nekoliko aktivnosti u ovoj oblasti, uključujući izgradnju kapaciteta u pravosuđu i objavljivanje odabranih predmeta ESLJP-a na početnoj internet stranici Vrhovnog suda.

Unutrašnja organizacija i način rada Ustavnog suda u pogledu postupanja po ustavnim žalbama pozivaju na poboljšanje. Još zabrinjavajuća stvar je sve veći broj zakona koji se osporavaju pred Ustavnim sudom, što će negativno uticati na brzu obradu ustavnih žalbi.

Što se tiče *promovisanja i sprovođenja ljudskih prava*, dvije glavne institucije u ovoj oblasti, Ministarstvo za ljudska prava i manjine (MLjMP) i Zaštitnik nastavili su da dobijaju EU i međunarodnu pomoć, u cilju jačanja svojih kapaciteta i tako budu u mogućnosti da ispune svoj mandat. Međutim, kapaciteti MLjMP-a i dalje su ograničeni. MLjMP je počeo da se bavi ovim nedostacima i planira da poveća svoje osoblje od 25 s dodatne tri osobe. MLjMP treba da poboljša svoje strateško planiranje i da se bolje pozabavi potrebom za obukama zaposlenih o standardima ljudskih prava. Takođe, i dalje treba da uspostavi jače i transparentnije procedure za dodjelu i upravljanje sredstvima za manjine i za vjerske zajednice, uključujući i uspostavljanje mehanizama unutrašnje kontrole.

Što se tiče Zaštitnika, može se primjetiti kontinuirano poboljšanje njihovog rada u nekoliko aspekata: vidljivosti, terenske aktivnosti, kao i efikasnosti i produktivnosti u pogledu obrade primljenih žalbi i davanja preporuka. Sve veći broj slučajeva prijavljenih Zaštitniku potvrđuju porast poverenja javnosti u instituciju. Uloga Zaštitnika postala je još vidljivija u borbi protiv diskriminacije. Saradnja sa OCD ostaje pozitivna, međutim, i dalje je potreban sistematski i planski pristup konsultacijama s OCD. Uprkos ovim poboljšanjima i povećanju broja zaposlenih u prošlosti, kapaciteti sektora koji se bave ljudskim pravima i antidiskriminacijom moraju biti poboljšani kako bi im se omogućilo efikasno rješavanje podnesenih žalbi.

Dodatno, i dalje je potrebno poboljšati međuinstitucionalnu saradnju između Zaštitnika, MLjMP-a i skupštinskog Odbora za ljudska prava. Finansijska sredstva obezbjeđena objema institucijama nijesu dovoljna da im omoguće efikasno izvršavanje zadataka.

Crna Gora je nastavila da radi u cilju potpunog sprovođenja svih preporuka *Evropskog komiteta za sprječavanje mučenja i nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja* (CPT). Nacionalni preventivni mehanizam funkcioniše kao poseban odsjek u nadležnosti

Zaštitnika. Njegovi kapaciteti su ojačani, a rezultati njegovog rada pokazuju sve veću nezavisnost. Kašnjenja u istraživanju i procesuiranju slučajeva navodnog nasilja od strane službenika za sprovođenje zakona koja i dalje traju, uključujući i one koji su se desili tokom opozicionih protesta u oktobru 2015, pokazuju teškoće u iskorjenjivanju zlostavljanja i uspostavljanju evidencije o odvracajućim sankcijama. Isto važi i za slučajeve nasilja u zatvorima.

U odnosu na slučajeve policijskog nasilja tokom protesta u oktobru 2015. otvoreno je 13 slučajeva, od kojih osam počinioca još nije identifikovano. Optužnice su podignute u dva slučaja za koja su suđenja u toku. U posebnom slučaju komandantolije je osuđen pravosnažnom presudom na 5 mjeseci zatvora zbog nepoštovanja obaveze pokretanja istrage o ovim događajima. U julu je Ustavni sud donio odluke u tri slučaja kojim se utvrđuje nedostatak djelotvornih istraga u vezi sa nečovječnim postupanjem službenika policije tokom pomenutih protesta. Istraživanje ovih slučajeva otežava nemogućnost identifikovanja oficira koji su nosili maske tokom akcije. Izmene Zakona o unutrašnjim poslovima koje su još u pripremi predviđa da se riješi ovaj problem. Takođe, aktivnosti pravosuđa u slučajevima nasilja u zatvoru tokom 2015. još uvijek su u toku, izuzev jednog slučaja u kojem je službenik Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija osuđen na pet mjeseci zatvora u martu zbog nanošenja teške tjelesne povrede zatvoreniku.

Što se tiče *zatorskog sistema*, materijalni uslovi nastavljaju da se poboljšavaju kroz male obnove objekata, ali su sveukupno loši. Isto važi i za medicinsku podršku i uslove rada osoblja. U junu usvojeno je novo Uputstvo o zdravstvenoj zaštiti pritvorenika i zatvorenika u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, koje, između ostalog, propisuje proceduru inicijalne medicinske kontrole pri prijemu i poboljšano vođenje medicinske evidencije. I dalje ima nedostataka u oblasti rehabilitacije i resocijalizacije. Predviđena je obnova zatvora u Bijelom Polju i pritvorskih prostorija u nekoliko opština, kao i planovi za posebnu ustanovu za zdravstveno zdravlje u okviru Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija.

Po pitanju *zaštite ličnih podataka*, izmjene Zakona o zaštiti podataka o ličnosti vezane za video nadzor su usvojene u martu. Nastavljene su aktivnosti na izgradnji kapaciteta u cilju jačanja Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama, a do kraja juna zaposleno je devet novih službenika. Još nije započet rad na usaglašavanju zakonodavnog okvira, uključujući i Zakon o zaštiti podataka o ličnosti s novom pravnom tekovinom u ovoj oblasti.

U oblasti *slobode izražavanja*, još uvek postoji ograničen napredak u rješavanju nasilja nad novinarima i medijima, posebno u rješavanju starih neriješenih predmeta. Ad hoc komisija za praćenje slučajeva nasilja nad medijima koja je ponovo uspostavljena u septembru 2016. do sada je izradila 2 izvještaja koji se fokusiraju na novije slučajeve. Komisija se i dalje suočava sa poteškoćama u dobijanju neograničenog pristupa spisima predmeta i produženju bezbjedonosnih odobrenja svojih članova. U prvoj polovini 2017. prijavljena su tri verbalna napada i jedan napad na medijsku opremu. Tri od tih slučajeva rezultirali su prekršajnim postupkom, dok u jednom prijavljenom slučaju nadležni organi nijesu našli elemente krivičnog djela ili prekršaja. U oktobru 2017. prvostepeni sud je dodijelio kompenzaciju u iznosu od 7 000 eura novinaru zbog neefikasne istrage u pokušaju njegovog ubistva 2007. Moraju se nastaviti aktivnosti kako bi se riješili stari slučajevi, uključujući i slučaj ubistva iz 2004. Potrebno je identifikovati ne samo materijalne počinioce, već i one koji stoje iza napada, kao i nedostatke i kašnjenja u istragama koje nisu donijele rezultate. Od Vlade i relevantnih

institucija se očekuje da pokažu nultu toleranciju prema pretnjama ili napadima na medije, kao i da preduzmu aktivnosti u cilju ispunjenja preporuka ad-hoc komisije. Nedostatak profesionalnih i etičkih standarda za medije, kao i efektivnih mehanizama samoregulacije i činjenice da se sankcije za kršenje Etičkog kodeksa ne primjenjuju sistematski od strane Agencije za elektronske medije, i dalje stvaraju klimu u kojoj se sloboda izražavanja može lako zloupotrijebiti.

Uprkos pozitivnim događajima u javnom servisu RTCG (Radio i Televizija Crne Gore), potrebno je dodatno poboljšati standarde o uređivačkoj nezavisnosti i profesionalizmu. Rukovodstvo RTCG-a i njegovi upravni organi moraju biti zaštićeni od neprimjerenog uticaja i političkog pritiska.

Što se tiče *antidiskriminacije*, izmjene Zakona o zabrani diskriminacije sa ciljem usaglašavanja sa pravnom tekovinom EU usvojene su u junu, dok su predmeti u sudu i dalje rijetki. Čini se da je najveći stepen diskriminacije prisutan u oblasti zapošljavanja prema kriterijumu političke pripadnosti. Poboljšao se rad Institucije Zaštitnika u ovoj oblasti, ali njegovi kapaciteti treba da se dodatno ojačaju. Napravljen je napredak ka kriminalizaciji rasističkog i govora mržnje novim izmjenama Krivičnog zakonika iz jula 2017, dok broj gonjenja ostaje nizak.

U pogledu *jednakosti između žena i muškaraca*, i dalje ostaje zabrinutost po pitanju uticaja sprovođenja zakonodavstva o rodnoj ravnopravnosti i novog Akcionog plana 2017-2021, koji zahtijeva značajno povećanje ljudskih, tehničkih i finansijskih resursa.

Međutim, *porodično i rodno zasnovano nasilje* i dalje izazivaju ozbiljnu zabrinutost. Usvajanjem izmjena i dopuna Krivičnog zakona u julu 2017, Crna Gora je uskladila krivično zakonodavstvo s Istanbulskom konvencijom. Međutim, sprovođenje Istanbulske konvencije i dalje se odvija sporo i bilans rezultata efikasne multidisciplinarne saradnje ostaje ograničen. Slaba su poboljšanja kapaciteta centara za socijalni rad i jedinstvena baza podataka o slučajevima nasilja još uvijek nije funkcionalna zbog tehničkih problema. Potrebno je ojačati kapacitete postojećih institucija u ovoj oblasti, uključujući sudstvo i policiju. Crna Gora takođe treba da usvoji mjere za borbu protiv stereotipa i diskriminatornih praksi, trgovine ljudima i eksploatacije prostitucije i stvaranja i da omogući okruženje za političko učešće i obrazovanje žena, ekonomsko osnaživanje i da se pozabavi potrebama žena koje se suočavaju sa višestrukom diskriminacijom. Druga oblast zabrinutosti je fenomen selektivnih abortusa na osnovu pola.

Što se tiče *prava djeteta*, još uvijek treba da se usvoje izmjene Porodičnog zakona koje se odnose na pravnu definiciju djeteta. Institucija Zaštitnika nastavila je sa svojim aktivnostima podizanja svijesti u ovoj oblasti. Ostaju izazovi u koordiniranju politika u vezi sa djecom, jer nijedno ministarstvo nema ukupnu odgovornost. Organizacije civilnog društva i dalje prijavljuju prosjačenje djece, kao i prisilne brakove. I dalje postoji zabrinutost zbog nasilja nad djecom, kao i zbog visoke društvene tolerancije prema fizičkom kažnjavanju djece, i postupanja prema maloljetnicima u zatvorima. Crna Gora mora da pokaže proaktivniji pristup u ovoj oblasti.

Usklađivanje nacionalnog zakonodavstva o ostvarivanju prava *osoba sa invaliditetom* sa međunarodnim standardima, posebno Konvencije UN o pravima osoba s invaliditetom, sporo napreduje. Uprkos usvajanju analize zakona sa Zakonom o zabrani diskriminacije osoba sa invaliditetom u 2016. do sada su usaglašena samo četiri zakona. Ne postoji jasan budžet koji je dodijeljena implementaciju strateškog i pravnog okvira u ovoj

oblasti. Crna Gora i dalje treba da obezbjedi redovnu i održivu finansijsku podršku organizacijama osoba sa invaliditetom, poboljša mehanizme konsultacija s osobama sa invaliditetom i njihovih reprezentativnih organizacija i da usvoji sveobuhvatnu strategiju deinstitucionalizacije, kao i sveobuhvatnu strategiju o pristupačnosti. Potrebno je da se nastavi s prilagođavanjem javnih zgrada potrebama osoba sa smanjenom pokretljivošću. Crna Gora takođe treba da isprati preporuke iz posmatračkog izveštaja OEBS/ODIHR-a iz 2016. u pogledu pristupačnosti biračkih mjesta osobama sa invaliditetom. Rad na izmjenama Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji je odložen, a usvajanje, prvobitno predviđeno 2016, sada je planirano 2018. Pitanje fonda za profesionalnu rehabilitaciju i adekvatno trošenje sredstava takođe treba da se riješi u saradnji sa relevantnim akterima.

Vlasti su nastavile da pokazuju sveukupnu otvorenost u pogledu promovisanja *prava lezbijskih, gej, biseksualnih, transrodnih i interseksualnih (LGBTI) osoba*. Priprema Zakona o registrovanom partnerstvu i dalje je u toku kroz konstruktivnu saradnju između MLjMP-a i predstavnika civilnog društva. Isto važi i za terenske aktivnosti i podizanje svijesti na lokalnom nivou. Nacionalna parada ponosa 2017. organizovana je u Podgorici bez ikakvih incidenata. Međutim, povećao se broj prijava zbog govora mržnje koje se odnose na LGBTI osobe u tom periodu. Poboljšana je saradnja između LGBTI zajednice i policije, ali bilans gonjenja govora mržnje treba da se poboljša. Jedan napad na LGBTI osobu prijavljen je do sada u 2017. Situacija generalno ostaje teška na lokalnom nivou, i u samom društvu, gdje prihvatanje seksualne raznolikosti napreduje sporijim tempom.

U oblasti *proceduralnih prava*, ostaje da se ulože značajni naponi kako bi se osigurala potpuna usklađenost sa pravnom tekovinom EU i evropskim standardima, posebno o pravima osumnjičenih i optuženih u krivičnom postupku i o pravima žrtava. Crna Gora će takođe morati da osigura dovoljna budžetska izdvajanja za primjenu takvih prava. Takođe je potrebno da se poboljša širenje informacija o besplatnoj pravnoj pomoći. Još uvijek postoji zabrinutost u pogledu pravilne primjene sudske prakse ESLjP-a u slučajevima prolongiranog pritvora.

U aprilu je Skupština usvojila novi Zakon o *manjinama* koji bi trebalo da eliminiše rizik od sukoba interesa u procesu dodjele sredstava manjinama i doprinese da cijeli okvir bude usklađen sa preporukama Venecijanske komisije Savjeta Evrope. Podzakonski akti za njegovu implementaciju još nijesu usvojeni, a kapaciteti MLjMP-a treba da se ojačaju kako bi se osigurala efikasna primjena nove procedure raspodjele sredstava za manjine.

Uprkos određenom napretku u pogledu *Roma* koji žive u Crnoj Gori, uključujući u oblasti pristupa zdravstvenim uslugama i stambene situacije romskih interno raseljenih lica, Romi i dalje ostaju najugroženija i najdiskriminisanija zajednica u različitim oblastima života, pri čemu su Romkinje izložene dvostrukoj diskriminaciji. Pristup Roma zapošljavanju je veoma nizak, a stope napuštanja škole ostaju visoke i nije posvećena dovoljna pažnja obrazovanju za odrasle. Među glavnim izazovima koje treba riješiti u bliskoj budućnosti su i stambeni uslovi domicilnih Roma, rizik od iseljenja u određenim opštinama i učešće Roma u lokalnoj samoupravi. Ne postoji pravilnik o procedurama iseljenja. Potrebno je dodatno uložiti napore u vezi sa zaštitom i promocijom romskog jezika i institucionalizacijom posrednika u oblastima zdravstva, obrazovanja i zapošljavanja.

Što se tiče *interno raseljenih lica*, vlasti se i dalje bave zaostalim zahtjevima za status "stranca sa stalnim statusom", nakon isteka roka 2014. Broj prijavljenih zahtjeva je blago smanjen na 920 (u poređenju s 945 na kraju 2016), a preko 11 000 izbjeglica iz

bivše Jugoslavije je već steklo status. Nedostatak identifikacionih dokumenata, posebno za djecu, ostaje pitanje zabrinutosti. U okviru projekata Regionalnog stambenog programa koji su u toku u Nikšiću, Koniku (Podgorica), Pljevljima i Beranama, do sada su završeni građevinski radovi u Nikšiću i na Koniku. U maju je počela izgradnja dodatne jedinice na Koniku, ali i dalje postoji potreba za još, naročito u priobalnom regionu.

Crna Gora još nije uvela poseban postupak za utvrđivanje *apatridije*, i uprkos tome što je potpisnica svih glavnih međunarodnih konvencija koje se odnose na apatridiju i ima procijenjeno 486 osoba koji sebe smatraju apatridima koji žive u zemlji, nema zvanično priznatih osoba bez državljanstva. Važno je da Crna Gora preduzme neophodne korake za rješavanje ovog pitanja, bilo uključivanjem postupka za utvrđivanje apatridije u novom Zakonu o strancima bilo posebnim zakonom.

U oblasti *prava na državljanstvo*, nastavljene su pripreme Crne Gore za razvoj i sprovođenje sheme za državljanstvo investitora. Kao zemlja kandidat, Crna Gora bi trebalo da iskoristi svoje prerogative za dodjelu državljanstva u duhu iskrene saradnje i da se suzdrži od bilo kojih mjera koje bi mogle ugroziti postizanje ciljeva Unije. Ako Crna Gora odluči da nastavi sa takvom šemom, posebnu pažnju treba posvetiti obezbeđivanju stvarne veze između države i investitora prije dodjele državljanstva.

2.2 Poglavlje 24 - Pravda, sloboda i bezbjednost

Migracija

Opšti stratezijski okvir uspostavljen je nakon usvajanja Strategije integrisanog upravljanja migracijama u Crnoj Gori u periodu 2017-2020. u februaru 2017. Ona ima za cilj da podstakne međuinstitucionalnu saradnju i koherentniji pristup u politici prema migracijama. Nadzor nad implementacijom vrši međuresorska radna grupa, osnovana avgusta 2017, koja takođe prati sprovođenje strategije reintegracije za lica koja se vraćaju na osnovu sporazuma o readmisiji za period 2016-2020.

U oblasti regularne migracije, nakon detaljne procjene pravnih, institucionalnih, tehničkih i potreba za obukom, proces usklađivanja s pravnom tekovinom EU sada je u naprednom stadijumu. Priprema nacrtu zakona o strancima je u poodmakloj fazi nakon prolječne javne rasprave.

Nastavljene su intenzivne aktivnosti na izgradnji kapaciteta, i održano je 118 obuka (obuhvatajući 1.218 pripadnika granične policije) u prvoj polovini 2017.

U oblasti neregularne migracije, usvojene su izmjene i dopune Krivičnog zakona koji omogućavaju primjenu Protokola uz Konvenciju UNTOC-a o krijumčarenju migranata (uključujući krivičnu odgovornost i otežavajuće okolnosti).

U istom periodu, crnogorska granična policija spriječila je 348 pokušaja nezakonitog prelaska granice, što je dvostruko više nego u drugoj polovini 2016. Crnogorska policija je u aprilu podnijela krivične prijave protiv šest osoba zbog sumnje da su dio međunarodne kriminalne grupe odgovorne za krijumčarenje ljudi iz Turske u Zapadnu Evropu. Ovo je rezultat zajedničke policijske operacije Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Crne Gore, što je dovelo do hapšenja ukupno 21 osobe u te tri zemlje.

Sporazumi o readmisiji sa trećim zemljama nastavili su da se primjenjuju na zadovoljavajući način, a zahtjevi za readmisiju ostali su stabilni u odnosu na prošlu godinu. Između januara i septembra Crna Gora je prihvatila 438 zahtjeva za readmisiju

(uključujući 414 građana Crne Gore i 24 državljana trećih zemalja), dok je 40 osoba vraćeno iz Crne Gore u treće zemlje. Potpisan je sporazum o readmisiji sa Republikom Azerbejdžan. Sporazumi o readmisiji sa Srbijom i Turskom su stupili na snagu, što je doprinijelo da broj sporazuma o readmisiji koje Crna Gora ima s državama ne-članicama EU poraste na 10.

Nastavljena je nesmetana primjena Sporazuma o readmisiji s EU. Crna Gora je zaključila protokole o primjeni s 13 država članica EU. Većina readmisija je iz Njemačke, Francuske, Švedske i Luksemburga. Međutim, stopa prihvatanja zahtjeva za readmisiju koju izdaju države članice EU u pogledu državljana trećih zemalja ostaje mala: od 60 zahtjeva zemalja članica EU koji se tiču državljana trećih zemalja u prvoj polovini 2017. (uglavnom iz Njemačke), svi su odbijeni, što je obrazloženo nedostatkom dokaza o njihovom prebivalištu u Crnoj Gori ili tranzitu preko Crne Gore, prije ulaska na teritoriju te države članice EU.

Tokom prvih 8 meseci 2017. u Prihvatalištu za strance smješteno je 133 ljudi. Među njima nije bilo maloljetnih migranata bez pratnje.

Plan djelovanja **u slučaju masovnog priliva migranata** iz novembra 2015. do sada nije primjenjen. Zemlja nije na glavnoj migracionoj ruti za Zapadnu Evropu.

Azil

Pored usvajanja Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca 2016, u toku je priprema za njegovo sprovođenje. Pripremljen je set podzakonskih akata koji regulišu podnošenje i postupanje sa zahtevima, ali još uvijek nijesu usvojeni.

Trenutno Crna Gora upravlja prilivom azilanata bez poteškoća. Brojke su i dalje niske:: od januara do juna 2017. podneseno je 186 zahtjeva za azil. Tri najčešća državljanstva bili su građani Alžira (33 zahtjeva), Kube (30 zahtjeva) i Iraka (29 zahtjeva). Međutim, broj postupaka koje je administracija okončala jer su podnosioci pobjegli ostaje visok (121). Sedam zahteva je odbijeno, sedam odobreno, a ostali su u proceduri. Nedavno uspostavljena Državna komisija za žalbe za azil je u potpunosti operativna i primila je 69 zahtjeva od januara do kraja septembra 2017.

Ukupan broj ljudi pod međunarodnom zaštitom u Crnoj Gori dostigao je 28 u septembru 2017. Administrativni kapaciteti se jačaju kroz obuku i zapošljavanje osoblja u Direkciji za azil. Broj korisnika koji su boravili u Centru za tražioce azila ostao je stabilan (167 u izvještajnom periodu), uključujući 26 maloljetnika (s pratnjom) – što je u okviru kapaciteta Centra. Ranjive grupe imale su koristi od zdravstvene zaštite, socijalne i psihološke pomoći. Izbjeglice mogu da imaju koristi od kurseva crnogorskog jezika i kulture, finansijske podrške i pomoći da nađu poslove. Nekoliko novih izbjeglica se zaposlilo zahvaljujući programu javnih radova. Crna Gora saraduje dobro s Evropskom agencijom za podršku azilantima (EASO).

Vizna politika

Nakon usvajanja Šengenskog akcionog plana u februaru 2017, Crna Gora se uskladila s EU viznom politikom donošenjem izmjena i dopuna Uredbe o viznom režimu u martu

2017, kojim se omogućava državljanima sedam zemalja¹ kojima nije potrebna viza, ulazak i boravak u EU, prolaz kroz Crnu Goru, ulazak i boravak na teritoriji Crne Gore do 90 dana sa važećom pasošem.

Softver kojim se automatizuje proces izdavanja viza je finalizovan i organizovana je obuka za službenike MUP-a, a prve tri ambasade Crne Gore (Abu Dabi, Ankara, Moskva) su povezane na nacionalni Vizni informacioni sistem (VIS).

U dijelu procesa post-vizne liberalizacije, Crna Gora je nastavila s primjenom relevantnih mjera u cilju prevencije zloupotrebe bezviznog režima s EU, i izvještavala na mjesečnom nivou o nadzoru granice, uključujući neodobreni ulazak/izlazak, izdavanje biometrijskih pasoša, readmisiju, raseljena lica, interno raseljena lica, kao i preduzete mjere u cilju unapređenja položaja romske i egipćanske populacije. Crna Gora ograničava izdavanje viza na granici na izuzetne slučajeve: četiri vize su izdate na graničnim prelazima tokom izvještajnog perioda, nakon što su sprovedene odgovarajuće provjere.

Vanjske granice i Šengen

Primijećen je određen napredak u oblasti upravljanja granicom, naročito po pitanju reorganizacije Granične policije u tri regionalna i jedan nacionalni komandni centar, koja je rezultirala efikasnijom distribucijom resursa. Nedavno usvojeni Šengenski akcioni plan sadrži procjene potreba i dugoročne planove u cilju usklađivanja sa šengenskim standardima. Međuresorska radna grupa, formirana u aprilu 2017, nadgleda njegovo sprovođenje. Strategija integrisanog upravljanja granicom 2014-2018, koja je u skladu s IBM konceptom EU iz 2006, nastavlja da se implementira i procjenjuje na godišnjem nivou. Nakon uvođenja nove definicije IBM koncepta EU, inkorporiranog u Regulativu EU 2016/1624 o Evropskoj obalskoj i graničnoj straži, Crna Gora se ohrabruje da revidira svoju Strategiju integrisanog upravljanja granicom počev od sljedeće godine.

Prekogranična saradnja sa susjednim zemljama se ogleda u redovnim zajedničkim patrolama s BiH, Srbijom, Albanijom i Kosovom, i rezultirala je prevencijom ukupno 211 ilegalnih prelazaka granice. U prvoj polovini 2017, oko 468 zajedničkih patrola je realizovano s graničnim policijama BiH (najveći broj zajedničkih patrola), kao i s policijama Srbije, Kosova, Albanije i Hrvatske. Međutim, trebalo bi ojačati saradnju i naročito razmjenu informacija u dijelu kontrole granice i analize rizika sa susjednim zemljama.

Nabavka opreme za video nadzor na svih 28 graničnih prelaza je u pripremnj fazi, ali Crna Gora nastavlja da se suočava sa značajnim tehničkim nedostacima kada je u pitanju elektronski nadzor zelene i plave granice. Kapaciteti treba da budu ojačani na graničnim prelazima, naročito u dijelu nadzora i patrolnih kapaciteta na granici s Albanijom, koja se procjenjuje kao visokorizična granica. Granični prelazi s Albanijom izgleda da se suočavaju sa značajnim izazovima zbog stalnog povećanja saobraćaja preko ove granice (rast od 5-10% godišnje).

Tokom izvještajnog perioda, Crna Gora i BiH su razmotrili izmjene sporazuma o pograničnom saobraćaju, s ciljem da se do kraja 2017. usaglasi sporazum o režimu lokalnog prekograničnog saobraćaja, u skladu s Regulativom 1931/2006/EZ. Razgovori o zarušavanju alternativnih puteva za prelazak državne granice sa Srbijom i Kosovom su

¹ Republika Maršalska ostrva, Mikronezija, Republika Palau, Solomonska Ostrva, Kraljevina Tonga, Tuvalu i Republika Kiribati.

još u toku, ali nijesu rezultirali akcijama. Alternativni putevi na granici sa BiH i Albanijom su već zarušeni.

U okviru Plana za borbu protiv korupcije na graničnim prelazima, 119 službenika granične policije i Uprave carina je prošlo specijalizovane obuke, usmjerene na jačanje svijesti o rizicima korupcije i bolje suočavanje sa situacijama koje su podložne korupciji. „Nenajavljene“ provjere i kontrole nastavljaju da se realizuju na graničnim prelazima (39 ih je realizovano u periodu između januara i juna 2017), 14 disciplinskih postupaka je pokrenuto protiv službenika Granične policije, kao i dva krivična postupka.

Crna Gora kontinuirano saraduje sa Europol-om i Interpol-om u dijelu suzbijanja prekograničnih kriminalnih aktivnosti. Radni aranžman s Evropskom obalskom i graničnom stražom (Frontex) se sprovodi bez problema.

Pravosudna saradnja u građanskim i krivičnim stvarima

Crna Gora je 1. I 2017. počela da sprovodi Hašku konvenciju o dječjoj zaštiti. Preporuke iz analize o potrebama u dijelu ljudskih resursa u oblasti pravosudne saradnje u građanskim stvarima nijesu realizovane po pitanju angažovanja novih službenika. Nije bilo povećanja broja službenika ni u oblasti pravosudne saradnje u krivičnim stvarima. Obuka službenika Ministarstva pravde, kao i sudija i tužilaca je nastavljena; međutim, formalni plan obuka u oblasti pravosudne saradnje u građanskim i krivičnim stvarima još nije donijet.

Nacrt zakona o pravosudnoj saradnji u krivičnim stvarima s državama članicama EU je u podmakloj fazi. Cilj je da se ovim zakonom prenese 16 instrumenata pravne tekovine EU u domaće zakonodavstvo i unapređuje efikasnost u obradi zahtjeva uzajamne pravosudne pomoći u krivičnim stvarima.

U junu 2017. je stupio na snagu Sporazum o saradnji između Crne Gore i Eurojust-a. U septembru je imenovan je tužilac oficir za vezu pri Eurojust-u.

U oktobru 2017. Crna Gora je potpisala Hašku konvenciju o sporazumima o izboru suda.

Statistika u dijelu obrade zahtjeva za pravosudnu saradnju pokazuje da je zaostatak prilično značajan. Broj predmeta nastavlja da se uvećava (naročito po pitanju izvršenja stranih krivičnih presuda). Postoji značajan broj predmeta sa zemljama u regionu. Zaostatak se takođe uvećao u oblasti pravosudne saradnje u građanskim stvarima, naročito po pitanju isporuke dokumentacije i drugih oblika pomoći (informacije o odredbama).

Crna Gora treba da obezbijedi dovoljno ljudskih kapaciteta kako bi implementirala pravnu tekovinu EU u oblasti pravosudne saradnje u krivičnim, građanskim i privrednim stvarima, uključujući na nivou Ministarstva pravde, sudova i tužilaštva. Treba nastaviti s redovnom obukom službenika Ministarstva pravde i sudija.

Borba protiv organizovanog kriminala

Crna Gora nastavlja da aktivno učestvuje u regionalnoj i međunarodnoj saradnji kroz Europol, Interpol (uz korištenje FIND baze podataka) i Centar za sprovođenje zakona u Jugoistočnoj Evropi (SELEC). U prvoj polovini 2017, bilo je 2726 razmijenjenih informacija s Europol-om a tri zajedničke policijske operacije su realizovane. Ukupno

1510 informacija je razmijenjeno putem SIENA linka (u poređenju sa 2500 tokom 2016). U istom periodu, 22 policijska službenika su prošla specijalizovane obuke o međunarodnoj policijskoj saradnji.

Nastavljeno je usklađivanje sa evropskom pravnom tekovinom. U kontekstu pripreme za implementaciju Prum Odluke (Odluka 2008/615/JHA o unapređenju prekogranične saradnje, naročito u oblasti borbe protiv terorizma i prekograničnog kriminala), Automatski sistem za identifikaciju otisaka prstiju (AFIS) je postao operativan u martu 2017. Ovim je omogućeno da Crna Gora procesuirala 332 zahtjeva za provjeru profila s DNK uzorcima u prvoj polovini 2017. U dijelu priprme za sprovođenje Švedske inicijative (Okvirna odluka Savjeta 2006/960/JHA o pojednostavljenju razmjene informacija i operativnih podataka između agencija za sprovođenje zakona država članica EU), Crna Gora sada ima pet kontakt tačaka koje su operativne na 24/7 osnovi. Crna Gora takođe ima nacionalnu kontakt tačku (NCP) za fudbalske utakmice i za zaštitu javnih ličnosti, kao što predviđa pravna tekovina EU.

Nacrt novog zakona o unutrašnjim poslovima je pripremljen. Očekuje se da će se njime uvesti strukturne promjene u unutrašnju organizaciju policije i uskladiti istu s profesionalnim standardima država članica EU, naročito kroz angažovanje zasnovano na zaslugama, evaluaciju i promociju. Očekuje se da će takođe biti ojačane transparentnost i odgovornost, imajući u vidu da nacrt zakona predviđa više vrsta kontrole, kako unutrašnje tako i spoljne, nad radom policije.

Crna Gora nastavlja da sprovodi Strategiju razvoja Uprave policije 2016-2020 i Akcioni plan za njeno sprovođenje za 2016-2017. Nova nacionalna Procjena opasnosti od teškog i organizovanog kriminala (SOCTA) je trenutno u pripremi, u kojoj se očekuje da će identifikovani strateški prioriteti ostati isti (terorizam i religijski ekstremizam, krijumčarenje droga, neregularne migracije, krivična djela iz oblasti teškog kriminala izazvana sukobima između organizovanih kriminalnih grupa, zelenašenje i korupcija na visokom nivou).

Ostaje značajan broj praktičnih, institucionalnih i pravnih prepreka, naročito u istražnoj fazi, koje onemogućavaju da Crna Gora poveća uspjeh u dijelu efikasnog suočavanja sa organizovanim kriminalom na svojoj teritoriji.

Institucionalna osnova sistema u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala je dodatno ojačana. Specijalno policijsko odjeljenje sada ima 20 službeničkih mjesta i sva su popunjena, kao što je predviđeno, međutim, neophodno je dalje jačanje kapaciteta kako bi se odgovorilo potrebama. Broj mjesta u SDT-u je povećan na 29 državnih službenika, iako osam mjesta tek treba popuniti. U martu 2017, novi akt o sistematizaciji SDT-a je usvojen kako bi se odgovorilo potrebi za većom domaćom ekspertizom.

Nakon donošenja Zakona o zaradama u javnom sektoru u 2016, određena diskreciona plaćanja za eksperte, koje SDT koristi prilikom vođenja finansijskih istraga, su ukinuta. SDT će sada morati da revidira opis radnih mjesta kako bi omogućio adekvatnu nadoknadu za zaposlene/eksperte i tako ih zadrži u organizaciji. Od najvećeg značaja je da Specijalno policijsko odjeljenje i SDT budu u mogućnosti da angažuju najprikladnije profile eksperata. Smještajni uslovi SDT-a ostaju nesigurni i ovo pitanje bi trebalo riješiti.

Vodeća uloga specijalnog tužioca u istražnom postupku, uključujući u predmetima organizovanog kriminala je dobro prihvaćena i odnos između SDT i SPO ostaje dobar, naročito zahvaljujući uspostavljanju specijalnih zajedničkih istražnih timova.

Ostaju takođe prepreke u pravnom okviru koje regulišu istražni postupak u predmetima visoke korupcije i organizovanog kriminala. Biće potrebno filtrirati neke prekomjerne formalnosti i rigidnosti iz pravnog okvira kako bi se omogućilo da Crna Gora dobije efikasan i efektivan pravni okvir koji omogućava organima za sprovođenje zakona i sudstvu da uspostavi ubjedljiviji bilans rezultata kada je u pitanju uspješno suočavanje s pitanjem organizovanog kriminala u Crnoj Gori.

Proaktivne istrage ostaju rijetke – većina istraga u predmetima organizovanog kriminala još uvijek počinju na osnovu primljenih signala, uglavnom zbog činjenice da se operativni podaci dobijeni na lokalnom nivou ne dijele automatski sa specijalizovanim službama na centralnom nivou. Iako je koncept policije vođene obavještajnim radom (ILP) široko uveden kroz finansiranu podršku EU, njegov uticaj na rezultate još nije vidljiv.

 Ovo jasno utiče na efektivne istrage u većem broju predmeta organizovanog kriminala. Broj službenika ostaje zabrinutost u određenim specijalizovanim policijskim odjeljenjima, naročito u poređenju s izazovima s kojima se suočavaju (npr. u dijelu borbe protiv računarskog kriminala). Crna Gora treba da unaprijedi borbu protiv računarskog kriminala, uključujući seksualno zlostavljanje on-line.

Sigurni kanal za komunikaciju između tužilaštva i Ministarstva unutrašnjih poslova je uspostavljen (međutim samo specijalni tužioci imaju pristup sigurnoj razmjeni mejlova s MUP-om). SDT još nema pristup bazama podataka crnogorskih institucija, iako ove mogu biti krucijalne za napredak u krivičnim istragama. Ovo pitanje se tretira u nacrtu novog Sporazuma za unapređenje saradnje u oblasti suzivanja kriminala, koji se trenutno razmatra između relevantnih organa. Njime se teži uspostavljanju sveobuhvatnog sistema za razmjenu podataka. Trenutno je samo djelimičan pristup omogućen, na osnovu zahtjeva. Ovo pitanje ostaje od ključnog značaja za unapređenje međuinstitucionalne saradnje, kako bi se sačuvala povjerljivost istraga, izbjegavajući česta curenja i kako bi se povećala sveukupna efikasnost u borbi protiv organizovanog kriminala.

Zbog gore navedenih pravnih i praktičnih prepreka, nije bilo napretka u promjeni uskog pristupa prema konceptu finansijskih istraga koji rezultira prije svega u oduzimanju instrumenata kriminalne djelatnosti a ne teži sistematski oduzimanju prihoda stečenog kriminalnom. Koncepti poput treće strane i proširenog oduzimanja imovine stoga ostaju nedovoljno iskorišteni.

Razumijevanje koncepta finansijske istrage ostaje ograničeno na oduzimanje imovine i njenu definiciju u Zakonu o oduzimanju imovine stečene kriminalnom djelatnošću. Pravni uslovi koji treba da se ispune kako bi se inicirala finansijska istraga su veoma strogi a prikupljanje informacija za potrebe finansijskih istraga je otežano zbog nemogućnosti pristupa ključnim informacijama. Tokom godine je organizovan niz obuka kako bi se riješile poteškoće u otkrivanju i procesuiranju finansijskih krivičnih djela i unapređenju bilansa rezultata kod oduzimanja imovine. Sektor za oduzimanje imovine je primio sedam sudskih odluka za konačno oduzimanje (u poređenju sa sedam tokom cijele 2016). Ukupna vrijednost imovine još nije procijenjena. Veći dio oduzete imovine u predmetima organizovanog kriminala je rezultat sporazuma o priznanju krivice.

U prvoj polovini godine, podignuta je optužnica protiv 31 lica za krivična djela iz oblasti

organizovanog kriminala. U istom periodu, 38 lica je osuđeno prvostepenom odlukom, od kojih 11 lica na osnovu sporazuma o priznanju krivice. Veliki broj predmeta okončanih sporazumima o priznanju krivice izaziva zabrinutost u pogledu transparentnosti i konzistentnosti politike sankcionisanja.

U oktobru 2017. Crna Gora je ratifikovala Protokol uz Okvirnu konvenciju Svjetske zdravstvene organizacije o kontroli duvana za eliminaciju nezakonite trgovine duvanskim proizvodima.

Crna Gora još treba da pojača fokus po pitanju jačanja sistema prevencije i borbe protiv pranja novca i uspostavljanja ubjedljivijeg bilansa rezultata. U decembru 2016, Crna Gora je obuhvaćena „korakom 2“ procedure za unapređenje usklađenosti zbog nedostatka značajnog napretka u adresiranju pitanja iz MONEYVAL izvještaja iz 2015. Izmjene i dopune Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma su pripremljene, kako bi se Crna Gora uskladila s urgentnim preporukama MONEYVAL-a. Njima se takođe teži daljem usklađivanju s novousvojenim FATF standardima, kao i s Direktivom EU 2015/849 o prevenciji korištenja finansijskog sistema za svrhu pranja novca ili finansiranja terorizma.

Do sada, pranje novca nije de facto procesuirano kao zasebno djelo, što otežava uspostavljanje bilansa rezultata. Trenutno je u toku izvjestan broj krivičnih istraga za pranje novca ali nijedan slučaj nije bio pred sudom posljednjih godina. U septembru 2017, u predmetu koji datira iz ranijeg perioda Apelacioni sud je oslobodio optužbi okrivljene za krivično djelo pranje novca.

U prvoj polovini 2017, Uprava za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma primila je 109 obavještenja o sumnjivim transakcijama od strane obveznika (u 2016: 231) i prosljedila tužilaštvu njih 20 za dalju istragu (u 2016: 31), tri policiji (u 2016: 7), sedam ANB-u (u 2016: 27) i četiri Poreskoj upravi (u 2016: 9). USPNFT nastavlja da ima poteškoća da dobije izvještaje od svih organa koji imaju obavezu izvještavanja, npr. agenti za nekretnine, advokati i kazina; oni i dalje ne obezbjeđuju izvještaje USPNFT, a mnogi drugi organi su prijavili veoma malo slučajeva.

Crna Gora je nastavila da sprovodi Strategiju za borbu protiv trgovine ljudima 2012-2018. i do sada je uspostavila zakonodavni i institucionalni okvir koji bi trebalo da omogući početni bilans rezultata pravosnažnih odluka u oblasti borbe protiv trgovine ljudima. Nacionalna kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima sada je u nadležnosti Ministarstva unutrašnjih poslova.

Međutim, od 2015. nije bilo nijednog krivičnog gonjenja za trgovinu ljudima, kao i nijedne pravosnažne presude u posljednje tri godine, iako se mnogi potencijalni slučajevi trgovine ljudima istražuju i procesuiraju kao druga krivična djela, kao što je posredovanje u prostituciji (član 210 KZ-a) i krijumčarenje ljudima (član 405).

Glavni razlog ovog stanja ostaje nepostojanje identifikovanih žrtava trgovine ljudima u Crnoj Gori zbog slabih kapaciteta na nivou specijalizovane jedinice u Upravi policije, nedostatka proaktivnih istraga, poteškoća u prikupljanju neophodnih dokaza, nedostatku svijesti o raznovrsnosti postojećih formi trgovine ljudima, neuspjehu da se radi sistematičnije u multidisciplinarnim timovima (naročito sa Inspekcijom rada i socijalnim radnicima) i potrebi za boljom saradnjom između NVO i policijskih jedinica u cilju unapređenja njihove uzajamne saradnje i prijavljivanja slučajeva policiji od strane NVO. Konačno, u odsustvu snažnijeg pristupa krivičnog zakonika krivičnim djelima trgovine ljudima, još postoji nevoljnost potencijalnih žrtava da reaguju kao žrtve.

Na planu prevencije, nastavljeno je s realizacijom niza važnih aktivnosti, kao što su funkcionisanje SOS linije za (potencijalne) žrtve trgovine ljudima i Skloništa za žrtve trgovine ljudima, kampanje podizanja svijesti za romsku populaciju, kao i obuka za državne službenike iz različitih agencija za sprovođenje zakona (npr. Ministarstvo vanjskih poslova, skupštine opština, zdravstveni radnici, policija, službenici Direkcije za azil).

Borba protiv terorizma, anti-radikalizacija

Crna Gora je ratifikovala Dodatni protokol uz Konvenciju Savjeta Evrope o prevenciji terorizma, koja će stupiti na snagu u februaru 2018.

Nastavlja se s izmjenom pravnog okvira za prevenciju finansiranja terorizma kako bi se ispoštovale preporuke MONEYVAL-a. Izmjenama i dopunama Zakona o restriktivnim mjerama, donijetim u junu 2016, teži se eliminisanju nedostataka koji se, između ostalog, tiču mehanizama za automatsko zamrzavanje sredstava i imovine, kao i definisanja liste organa koji su pogođeni restriktivnim mjerama.

Sprovođenje Strategije za borbu protiv nasilnog ekstremizma 2016-2018. je odloženo zbog nedostatka kapaciteta i ekspertize u nadležnim institucijama.

Uticaj radikalizacije i djelovanje islamskih militantnih grupa ostaje ograničeno u Crnoj Gori. Prema podacima crnogorskih obavještajnih službi, nijesu prijavljeni novi odlasci od početka 2016. SDT vodi preliminarne istrage u tri predmeta koja uključuju nekoliko crnogorskih državljana koji su se navodno borili u ratnoj zoni u Siriji/Iraku ili finansirali odlazak stranih boraca na ratište.

Uprkos ograničenom obimu fenomena do sada, preventivne aktivnosti u ovoj oblasti bi trebalo značajno ojačati, kao i sprovoditi mjere anti-radikalizacije, rehabilitacije i reintegracije.

Crna Gora učestvuje u sprovođenju Inicijative za borbu protiv terorizma Zapadnog Balkana (WBCTi) i Akcionog plana o nelegalnoj trgovini oružjem između EU i regiona Jugoistočne Evrope za period 2015-2019.

Saradnja u oblasti droga

Crna Gora nastavlja da sprovodi nacionalnu Strategiju za sprečavanje zloupotrebe droga 2013-2020. i njen novi Akcioni plan 2017-2018, usvojen u februaru 2017. Saradnja s Evropskim monitoring centrom za droge i zavisnost od droga (EMCDDA) je nastavljena, uključujući kroz učešće u ekspertskim sastancima o indikatorima (npr. smrtnost i infektivne bolesti), obuke na temu izvještavanja o zaplijeni droge i aktivnosti jačanja kapaciteta za nacionalnu fokalnu tačku. Ove godine Crna Gora je sprovela svoje prvo opšte istraživanje o korištenju droga.

Trenutni sistem za prikupljanje podataka o zaplijeni droge nije u skladu sa EMCDDA standardima. Nedostatak jedinstvene elektronske baze za prikupljanje podataka policije, carina i forenzičkog centra otežava efikasno prikupljanje podataka i analizu.

U dijelu izvršenja, zapremina zaplijenjene droge je značajno uvećana u poređenju s prošlom godinom: u prvoj polovini 2017, 2,4 tone droge je zaplijenjeno u Crnoj Gori – uglavnom marihuana (2,37 tona), ali i heroin (8,42 kg) i kokain (0,09 kg), u poređenju sa 2,8 tona droge zaplijenjene tokom cijele 2016. Ovaj iznos uključuje zaplijene na graničnim prelazima, zahvaljujući saradnji između Granične policije i Uprave carina.

Podnijete su 92 krivične isprave, protiv ukupno 132 lica. Policija i carina sada rutinski sprovode zajedničke kontrole, uključujući u luci Bar, na osnovu prethodno pripremljene analize rizika. Tokom prve polovine 2017, u luci Bar su sprovedene 32 zajedničke inspekcije. Crna Gora je učestvovala u četiri međunarodne zajedničke istrage za krijumčarenje droge tokom prvih šest mjeseci 2017.

Međutim, bilans rezultata Crne Gore po pitanju sistematske zaplijene i oduzimanja imovine u predmetima povezanim sa drogom ostaje ograničen, pa je neophodno uložiti dodatne napore u ovom dijelu. Crna Gora bi takođe trebalo da riješi nedostatak sigurnog skladišta za zaplijenjenu drogu i prekursore prije uništenja, uključujući adekvatnu proceduru uništenja. Konačno, veći napredak je potrebno ostvariti po pitanju konsolidovanja nacionalnog sistema za rano upozorenje o razmjeni informacija, otkrivanju i prijetnjama javnom zdravlju izazvanim novim psihoaktivnim supstancama.